

Celsus.

continet leges diuinæ, vel quoniam partim tractat de credendis, & cognoscendis, partim de legendis. Lex quoque interdum accipitur pro iure, quod quandoque pro scientia iuris sumitur. Vnde Celsus iurisperitus: Ius, inquit, est ars boni, & æqui.

QV AESTI O I L

Secundo queritur, an theologia sit scientia speculativa, an posita practica. Videtur, quod sit speculativa.

Boethius I Primò, quia Boethius libro de trinitate, scientiam speculativam diuidit in naturalem, mathematicam, & theologicam.

Iohann. 2 Secundo, per illud Iohannis ultimum, Hæc scripta sunt, ut creditaris. Credere autem est speculari, iuxta illud Apostoli: Videntis nunc per speculum in ægnitate, per fidem enim ambulanus.

A 2. Cor. 13 Tertiò, quia finis huius, scientia est cognoscere: in præsentí quidem per fidem illuminatam, & sapientia donum: in futuro, facie ad faciem, iuxta illud Iohannis: Scimus quoniam filius Dei venit, & dedit nobis ienitum, ut cognoscamus Deum verum.

Quartò, scientia illa non est practica, cuius obiectum est necessarium, invariabile, & æternum: & tale est scientia huius obiectum, uidelicet Deus. Practica namque scientia est, de operabilibus per nos, cum finis eius sit præceptio; id est, actio seu operatio per nos fieri, vel facta, ut patet de ethica.

Quintò, habitus principiorum, & conclusio-
num, siue fuit rationis, & ad candem differen-
tiam pertinunt. Sed habitus principiorum scien-
tiae huius est speculatorius, feliciter fides, qua or-
dinatur ad cognitionem directe, & concernit
diuina.

Sextò, scientia ista est nobilissima, & maximè gratia sui, non ordinata ad aliud: scientia vero practica, non est gratia sui, dicente Philosopho primo Metaphysica: Speculatoria est gratia sui, practica gratia eius.

Quinto, Philosophus probat, & tenet meta-
physicam esse speculatoriam, sed theologia est no-
bilior illa, & de maximè speculatoribus, atque præ-
cipiis de his, de quibus metaphysica in suo supre-
mo, puta de Deo, & substantijs separatis.

Octauo, quamvis scientia ista sit etiam de qui-
bidaam operabilibus per nos, & rebus moralibus,
ac tibiisque humanis, hoc tamen non est nisi per
respectum, & ordinem, ad diuinam, & ad ultimum
finem, qui est cognitio clara per speciem, iuxta il-
lud Iohannis: Hæc est vita eterna, ut cognoscant
te verum Deum. Denominatio autem a fine, & vi-
timo principali est accipienda.

In contrarium arguitur, primo per illud Apo-
stoli: Finis præcepti est charitas, & rursus, Finis
legis est dilectio. Et item, In his duabus præcep-
tis (uidelicet ut Deus & proximus diligatur) to-
ta lex pender, & prophetez. Si que finis huius
scientiae, est dilectio actualis, non ipsa cognitio.
ergo est practica, cum iuxta Philosophum primo
Metaphysica, Finis speculatorius sit veritas, pra-
cticæ actio.

Secondo, theologia pro maxima sua parte est
recensu actuum humanorum, morum informa-
tiva, directiuaque actionum, ut potest de præcep-

ptis, consilijs, & doctrinis moralibus, & tam fi-
des, quam omnis scientia scripturarum, sine chari-
tate virtuosaque conuerßatione vocatur infor-
mis, reputatur inutilis, in modo maioris damnationis
occaſio. Totum ergo in ea ordinatur ad actus, si-
ne quibus nec ultimus finis ualeat acquiri.

Ad hanc questionem responderet Aegidius: Nō
est inconueniens eiudem rei esse diuersos, & plu-
res fines, dum vnu ordinatur ad alium, & om-
nes fines inferiores ad vnu supremum, in cuius
virtute alii manent, & ille per se intenditur:

omnino
Humanum
dilectionis
conuersio-

Responsio
Aegidius
Romani .

quoadmodum in agentibus secunda agentia, mouent in virtute primi agentis, & quia vide-
mus, in scripturis plures, & diuersos fines inten-
di, videlicet operationem boni, quoniam tractat
de moribus: speculationem veri, cum tractat de
multis speculatoribus, & dilectionem, sicut pro-
batum est: & quia dilectio Dei, in ea, ubique prin-
cipaliterque intenditur, iuxta illud Augustini: Si
non vacat omnes lacras paginas perscrutari, omnia
innocuera sermonum euoluere, omnia scri-
peturam abdita aperire, aut penetrare, tene chari-
tatem, in qua pendent omnia. Ita tenebis quod
in scripturis didicisti, tenebis quoque quod in ea
non didicisti. Itaque tenet, quod pater, & quod
later in diuinis sermonibus, qui tener charitatem
in moribus. Hinc scientia ita a charitate pro-
priè dicitur affectiva, non propriè speculatoria;
aut practica: quia a fine dignum est omnia de-
nominari, ut dicatur secundo de anima: & ab eo,
quod potissimum finis est, debet res potissimum ap-
pellari. Charitas autem nero diuiditur secundum speculatorium,
& practicum. Hæc Aegidius in Scripto Primi pri-
ma distinctione.

Quibus confonat Alexander, dicendo: Est
scientia perficiens cognitionem secundum verita-
tem, est etiam mouens affectionem ad bonitatem.

Alexand.

Prima est, ut cognition secundum vnu, ideo dici debet scientia absolute. Secunda est,
ut cognition, secundum gutsum, idcirco dicenda
est, sapientia a sapore affectionis. In Ecclesiasti-
co, Sapientia enim doctrina secundum nomen
est eius. Theologia ergo, que perfectam animam secun-
dum affectionem mouendo ad bonum secun-
dum principia amoris, & timoris, propriè est sapientia.

Ecccl. 6. p.

Prima, vero philosophia, seu meta-
physica, que est theologia philosophorum,
perficiens cognitionem secundum viam artis, &
rationacionis, minus propriè sapientia nuncupatur.

Ecccl. 6. p.

Cetera scientia, que sunt de causis con-
sequentiibus, & causatis, scientia, & non sapientia
sunt vocanda. Hinc denuo: Omnes, inquit,
alii scientie traduntur secundum ordinem rati-
onacionis, a principijs ad conclusiones, quibus
doceatur intellectus, non moueatur affectus. Sed

Ecccl. 6. p.

sacra scriptura traditum secundum ordinem infor-
mationis practicæ principiorum, ad operationes,
ut moueat affectus secundum amorem, & timorem
ex fide iustitiae, & misericordia Dei. Vnde in
Deuteronomio dicitur: Diliges dominum Deum tuum.

Deut. 6.

Et infra, Dominum Deum tuum timebis;
Hinc theologia non est etiam scientia cetera,
nec eis communeratur, ut alieni parti philosophia
supponatur. Huc idem.

Deut. 6.

His quoq[ue] concordat, quod ait Albertus, quod
quare in fine huius quæsti.

Albertus.

Verum contra hæc scribit Durandus: Dicunt
B aliqui